

Barnevandringer kan bli til bok

Skildringer av barnevandringen på 1800-tallet der barn fra Fjotland, Kvinesdal og andre bygder måtte gjete på garder østpå, kan komme ut i bokform.

Av AGNAR KLUNGLAND
red@avisenagder.no

Dette mørke kapittel i Vest-Agders nære historie stod i fokus da over 150 var på kultursamling i Kvinesdal kulturhus sist søndag. De fikk oppleve en variert ettermiddag med musikk, dikt, foredrag, film og bildefremvisning – og ikke minst tradisjonsmat fra Fjotland.

Kvinesdal Historielag og Agder Historielag stod sammen om et arrangement som fengte mange. Vi kan full ut forestille oss de lidelser disse barna måtte gjennom. De ble tvunget til å dra av sted. Nå arbeides det med et prosjekt med nærmere kartlegging av omfanget og innhold i barnevandringen. Målet er å få samlet alt i én bok.

Historiker Paul Sveinall fra Laudal leder et prosjekt i regi av Agder Historielag og Universitetet på Agder. Han fortalte om arbeidet med å samle inn historier og få frem dokumentasjon om barnevandringen. Kanskje har den en historie før 1800-tallet. Temadager som den som var i Kvinesdal ble i fjor avholdt i motsatt ende av barnevandringsstien – i Landvik.

LIVSNØDVENDIG: «Austlandet» ble området nord og øst for Kristiansand kalt. Dit gikk barn fra åtte-niårsalderen til fots i april for å gjete til senhøstes. De få kronene de tjente var uhyre viktige for familien. De reddet gjerne garden fra å komme på tvangsauksjon. Barnevandringen som berørte mange barn fra fattige hjem for litt over hundre år siden, er filmatisert både i Lars Emanuel Egelands film «Et fnugg av gull» og i storfilmene «Yohan».

Gjeterne fra Fjotland gikk gjerne over Haddelandsheia. De som kunne kunsten å få dyra til å følge etter seg, var svært etterspurt. Barna fra de indre bygder dro i flokk østover. I mandalstraktene er fenomenet kjent som «de kom forbi her». Sveinall fortalte at det etter hvert er samlet inn historier og dokumentasjon som gjør det mulig å lage bok om det helt spesielle som indre bygder er alene om. Det er flere beretninger om hjerteskjærende scener med tårer og lengsel.

Martha Eftestøl har hatt en sentral rolle i filmen «Et fnugg av gull» som Liknes skole laget. Hun krydret sitt foredrag med gjeterviser fra Fjotland, opptak sunget av hennes avdøde svigerfar Trygve Eftestøl. «For en straff at gjæte» står det på baksiden av lokket på et gjeterskrin fra Fjotland. Ofte hadde gjeterne

VELSMAKENDE: Marit Haddeland kan det med å servere tradisjonskost fra Torvløbakkan Gard i Fjotland – så også på kultursamlingen i Kvinesdal kulturhus sist søndag.

TILBAKEBLIKK: Martha Eftestøl fortalte om barnevandringen.

med seg Pontoppidans forklaring med tanke på at de skulle stå til konfirmasjon om høsten.

KULTURELT: Distrikslege Johan A: Kraft i Flekkefjord skulle etter sigende kjenne alle barna. Han mente gjeterne også måtte underkastes lov om barnarbeid slik tilfellet var i industrien. På 1800-tallet hadde trolig indre bygder i Vest-Agder verste fattigdom i landet. Gjeterarbeidet begynte gjerne med litt gjeting heime, så i nabobygda før de dro til «Austlandet». For noen ble neste trinn Amerika...

Etter foredragene av Eftestøl og Sveinall var det tradisjonsmat, velkjent søndagsmat fra bygdene med ertesuppe, krotekaker, vilt dressing, «det goda på Eiårsland», «jordpleost», speke-

mat med mer. Alt fra Torvløbakkan gard i Fjotland.

Feletrioen Valium (Kenneth Trælandsheia, Mette Kristensen Åsly og Hjalmar Ødegård) underholdt sammen med Wenche Hunsbedt Svindland. Ingvald Tjørnholm viste bilder og fortalte om byggingen av lyngløa på Kvinesheia (omtalt i Agder sist fredag). Lynghytta ligger like ved barnevandringsstien over Kvinesheia og bare et par kilometer fra veien ved Årli.

Temadagen ble mye mer enn orientering om barnevandringshistorien. Det ble flotte og gripende kulturtimer på en vakker høstsøndag. Imponerende mange fylte salen og fikk full valuta for hundrelappen med føde for kropp og sjel.

FOREDRAG: Paul Sveinall holdt foredrag, og orienterte om registrering og innsamlingen av barnevandrerhistorien på Agder.

GODT BESATT: 150 var til stede i kulturhuset i Kvinesdal.